

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

Bra–Brum

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

Nad projektem převzal záštitu prezident České republiky prof. Václav Klaus.

Kniha vznikla s laskavým přispěním společnosti Zentiva, a. s.

ZENTIVA

Redakce:

Jana Brabencová

Marcella Husová

Marie Makariusová

Jiří Martínek

Gustav Novotný

Roman Vondra

Pavla Vošahlíková – vedoucí projektu

© PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc., za autorský kolektiv Biografického slovníku českých zemí
Historického ústavu AV ČR, 2007

© Libri, 2007

ISBN 978-80-7277-248-3

ISBN 80-7277-214-7 (soubor)

ISBN 80-7277-215-5 (1. sv.)

ISBN 80-7277-252-X (2. sv.)

ISBN 80-7277-287-2 (3. sv.)

ISBN 80-7277-299-6 (4. sv.)

ISBN 80-7277-309-7 (5. sv.)

ISBN 978-80-7277-239-1 (6. sv.)

OBSAH

Struktura slovníkového hesla	VII
Seznam zkratk	VIII
Seznam autorů hesel	XV
Redakční rada	XVII
Biografický slovník českých zemí: Bra–Brum	110

STRUKTURA SLOVNÍKOVÉHO HESLA (BIOGRAMU)

1. *Záhlaví.* Obsahuje příjmení a jméno (křestní), má-li osobnost více jmen, uvádějí se nezkráceně všechna a v závorce další možné varianty. Dále záhlaví obsahuje datum (den, měsíc, rok) a místo narození a úmrtí. Nejsou-li tato data v úplnosti známa, registrují se pouze údaje zjištěné a ověřené. Následuje výstižná a obecně srozumitelná definice profese nebo veřejného působení osobnosti.

2. *Životopisná a hodnotící část.* Tvoří hlavní část biografického hesla. Obsahuje stručný životopis se základními chronologicky řazenými daty o vzdělání, profesní a veřejné činnosti, o místech působení, dosažených titulech, hodnostech, významnějších cenách a vyznamenáních aj., s výstižnou charakteristikou a zhodnocením této činnosti v historických, společensko-politických a kulturních souvislostech. Životopisná a hodnotící část jsou účelově propojeny. Užívá se úsporného slovníkového slohu a zpravidla minulého času.

3. *Bibliografická část.* Pod zkratkou „**D:**“ je uveden výběrově seznam vlastních prací, u uměleckých osobností hlavní výtvarná a architektonická díla, výstavy, hudební opusy, režijní práce, role apod. v chronologickém řazení. Pod zkratkou „**L:**“ je výběrově zařazena základní literatura o osobnosti s případnými odkazy na jiná lexikální díla nebo na jiné prameny použité ke zpracování hesla. Místo vydání díla se uvádí v souladu s lexikografickými zvyklostmi zpravidla u zahraničních publikací. Pod zkratkou „**P:**“ se nacházejí základní informace o uložení písemné pozůstalosti (pokud je zásadního významu) a o dalších památkách a pramenech vztahujících se k osobnosti.

SEZNAM ZKRATEK

ZKRATKY INSTITUCÍ

AMU	Akademie múzických umění
AMZV	Archiv ministerstva zahraničních věcí
ANM	Archiv Národního muzea
AV ČR	Akademie věd České republiky
AVU	Akademie výtvarných umění
BBC	British Broadcasting Corporation
ČAVU	Česká akademie věd a umění
ČAZ	Česká akademie zemědělská
ČČK	Československý (Český) červený kříž
ČF	Česká filharmonie
ČKD	Českomoravská Kolben-Daněk
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOS	Československá (Česká) obec sokolská
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSAZ	Československá akademie zemědělská
ČSL	Československá strana lidová
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ČSR	Československá republika, Československo
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Československá (Česká) strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČTK	Československá (Česká) tisková kancelář
ČVŠT	Česká vysoká škola technická
ČVTS	Československá vědecko-technická společnost
ČVUT	České vysoké učení technické
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
DTJ	Dělnická tělocvičná jednota
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FDTJ	Federace dělnických tělocvičných jednot
Gestapo	Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
GHMP	Galerie hlavního města Prahy
HAMU	Hudební fakulta Akademie múzických umění
IBBY	International Board of Books for Young People
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění
KČSN	Královská česká společnost nauk
KSČ	Komunistická strana Československa
LA NM	Literární archiv Národního muzea
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví
ME	mistrovství Evropy
MG	Moravská galerie

MHMP	Muzeum hlavního města Prahy
MNO	ministerstvo národní obrany
MS	mistrovství světa
MU	Masarykova univerzita
MV	ministerstvo vnitra
MZA	Moravský zemský archiv
MZLU	Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno
MZM	Moravské zemské muzeum
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
NA	Národní archiv (do roku 2004 SÚA)
ND	Národní divadlo
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NK	Národní knihovna
NG	Národní galerie
NM	Národní muzeum
NOÚZ	Národní odborová ústředna zaměstnanecká
NS	Národní shromáždění
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Německá nacionálně socialistická dělnická strana)
NTM	Národní technické muzeum
NV	národní výbor
OH	olympijské hry
ON	Obrana národa
OŽK	Obchodní a živnostenská komora
p. a.	podnikový archiv
PÚ	Politické ústředí
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
RAF	Royal Air Force
ROH	Revoluční odborové hnutí
SA	Sturmabteilung (Úderný oddíl)
SAV	Slovenská akademie věd
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SČUG	Sdružení českých umělců a grafiků. Galerie Hollar
SD	Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba)
SdP	Sudetendeutsche Partei (Sudetoněmecká strana)
SIA	Spolek československých inženýrů a architektů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SOA	státní oblastní archiv
SOKA	státní okresní archiv
SPB	Svaz protifašistických bojovníků
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SÚA	Státní ústřední archiv (od roku 2005 NA)
SVU	Svaz výtvarných umělců
UB	Umělecká beseda
ÚČL	Ústav pro českou literaturu AV ČR
UK	Univerzita Karlova
UMPRUM	Uměleckoprůmyslová škola
ÚNV	Ústřední národní výbor

UPM	Uměleckoprůmyslové muzeum
USA	Spojené státy americké
ÚV	ústřední výbor
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
ÚVTI	Ústředí vědeckotechnických informací
ÚVTIZ	Ústředí vědeckotechnických informací pro zemědělství
VHA	Vojenský historický archiv
VHM	Vojenské historické muzeum
VHS	Vlastenecko-hospodářská společnost
VŠE	Vysoká škola ekonomická
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická
VŠT	Vysoká škola technická
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VŠZ	Vysoká škola zemědělská
VTS	Vědecko-technická společnost
VÚA	Vojenský ústřední archiv
VUT	Vysoké učení technické
YMCA	Young Men's Christian Association
YWCA	Young Women's Christian Association
ZM	Zemědělské muzeum
ZNV	Zemský národní výbor

SEZNAM ZKRATEK K POUŽITÉ LITERATUŘE

- AČA** – Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, sv. 1–50, Praha 1891–1940.
- AČL** – Michal Navrátil, Almanach českých lékařů, Praha 1913.
- AČP** – Michal Navrátil, Almanach českých právníků, Praha 1930.
- ADB** – Allgemeine Deutsche Biographie, d. 1–56, Leipzig 1875–1912.
- Adler** – Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik (1881–83 Monatsblatt des Heraldisch-Genealogischen Vereines „Adler“; 1883–1925 Monatsblatt der [k. k.] Heraldischen Gesellschaft „Adler“; 1926–38 Monatsblatt der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“; 1939–44 Adler. Monatsblatt der Vereine für Sippenforschung in der Ostmark), Wien 1881–.
- Album representantů** – Album representantů všech oborů veřejného života československého, ed. F. Sekanina, Praha 1927.
- AMM** – Acta Musei Moraviae, viz ČMZM.
- AR** – Archeologické rozhledy, Praha 1949–.
- Architekti** – Pavel Vlček a kol., Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004.
- AUC** – Acta Universitatis Carolinae, Praha 1960–.
- Balling 1** – Mads Ole Balling, Von Reval bis Bukarest. Statistisch-Biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919–1945, d. 1–2, Kopenhagen 1991.
- Bartoš: PD činohra** – Jan Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho činohra, Praha 1937.
- Bartoš: PD opera** – Josef Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho opera, Praha 1938.
- BHDE** – Biographisches Handbuch der deutschen Emigration, d. 1–3, München 1999.
- BHJb** – Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der k. k. Montan-Lehranstalt zu Leoben und Příbram, Wien 1851–1937.
- Bílková** – Pavla Bílková, Biografický slovník techniků, manažerů a hospodářských pracovníků, kteří se zasloužili o rozvoj ostravsko-karvinského revíru před rokem 1918, in: Studie o Těšínsku 7, 8, Okresní vlastivědné muzeum Český Těšín 1979–1980.
- Birk** – Alfred Birk, Die Deutsche Technische Hochschule in Prag 1806–1931, Prag 1931.
- BJB** – Rudolf M. Wlaschek, Biographia Judaica Bohemiae, Dortmund 1995.
- BL** – Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder, d. 1–3 (A–S), München, Wien 1979–.
- BLDMF** – Ludmila Hlaváčková, Petr Svobodný, Biographisches Lexikon der deutschen Medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945, Praha 1998.

- BLS** – Biografický lexikón Slovenska, d. 1–2 (A–F), Martin 2002–.
- Bohemia** – Bohemia. Jahrbuch des Collegium Carolinum, od 1980 jako Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Böhmi-schen Länder, München 1960–.
- BOS** – Český slovník bohovědný, ed. Josef Tumpach a Antonín Podlaha, d. 1–5 (A–Itálie), Praha 1912–1930.
- Brockhaus** – Der Grosse Brockhaus. Handbuch des Wissens, sv. 1–20, Leipzig 1928–1935 (15. vyd.).
- Brockhaus D** – Dodatky, d. 21, Leipzig 1936 (15. vyd.).
- BSPLF** – Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939, d. 1–2, Praha 1988–1993.
- Catalogus cleri** – Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini 1741–.
- César – Černý** – Jaroslav César, Bohumil Černý, Politika německých buržoazních stran v Československu v letech 1918–1938, d. 1–2, Praha 1962.
- Cyril** – Cyril, český hudební časopis, Praha 1874–1948.
- Czeike** – Felix Czeike, Historisches Lexikon Wien in 5 Bänden, Wien 1992–1997.
- Czikan** – J. J. H. Czikan, F. Gräffer, Oesterreichische National-Encyklopaedie, oder alphabetische Darlegung der Wissen-swürdigsten Eigenthümlichkeiten des österreichischen Kaiserthumes, d. 1–6, 1835–1837.
- Čáňová** – Eliška Čáňová, Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848–1918, Praha 1995.
- Čas. mineral. geol.** – Časopis pro mineralogii a geologii, Praha 1956–1992.
- ČAVU** – Alena Šlechtová, Josef Levora, Členové České akademie věd a umění 1890–1952, 2. vyd., Praha 2004.
- ČBS** – Československý biografický slovník, Praha 1992.
- ČČH** – Český časopis historický (1950–1989 jako Československý časopis historický), Praha 1895–.
- ČL** – Český lid, Praha 1891–.
- ČLČ** – Časopis lékařů českých, Praha 1862–.
- ČMM** – Časopis Matice moravské, Brno 1869–.
- ČMZM** – Časopis Moravského zemského musea (Acta Musei Moraviae), Brno 1901–.
- ČNM** – Časopis Národního muzea (1827–1830 jako Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách; 1831–1854 jako Časopis Českého museum; 1855–1922 jako Časopis Musea Království českého; 1923– jako Časopis Národního muzea), Praha 1827–.
- Čornejová – Fechtnerová** – Ivana Čornejová, Anna Fechtnerová, Životopisný slovník Pražské univerzity. Filozofická a Teo-logická fakulta 1654–1773, Praha 1986.
- ČS** – Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, 2. vyd., Praha 1982.
- ČsB** – Československo – Biografie, d. 1–3, 1936–1941.
- Čs. neurol.** – Československá neurologie a neurochirurgie, Praha 1904–.
- ČSPSČ** – Časopis společnosti přátel starožitností českých, Praha 1893–1963.
- ČVUT** – František Jílek, Václav Lomič, Dějiny Českého vysokého učení technického, d. 1, sv. 1–2, Praha 1973, 1978.
- DA** – Deutsche Arbeit. Monatsschrift für das geistige Leben der Deutschen in Böhmen, sv. 1–18, Praha 1901–1918.
- DaS (ĐaS)** – Dějiny a současnost, Praha 1959–1969; 1990–.
- Dalibor** – Dalibor, český hudební časopis, Praha 1879–1913; 1919–1927.
- DBE** – Deutsche Biographische Enzyklopädie, d. 1–10, München 1995–1999.
- DČD** – Dějiny českého divadla, d. 1–4, Praha 1968–1983.
- DČVU** – Dějiny českého výtvarného umění, d. 1–5, Praha 1984–2005.
- DČŽ** – Milena Beránková, Fraňo Ruttkay, Dějiny československé žurnalistiky, d. 1–2, Praha 1981–1984.
- Dlabáč** – Gottfried Johann Dlabáč, Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien, d. 1–3, Prag 1815.
- DLČ** – Jan Jakubec, Dějiny literatury české, d. 1–2, Praha 1929, 1934.
- DUK** – Dějiny Univerzity Karlovy, d. 1–4, Praha 1995–1999.
- DVT** – Dějiny věd a techniky, Praha 1968–.
- EBL** – Josef Weinmann, Egerländer Biographisches Lexikon, d. 1–2, Bayreuth 1985–1987.
- EČVU** – Emanuel Poche, Encyklopedie českého výtvarného umění, Praha 1975.
- EJ** – Antonín Matzner, Ivan Poledňák, Igor Wasserberger, Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část jmenná: Československá scéna, Praha 1990.
- ESL** – Encyklopédia Slovenska, d. 1–6, Bratislava 1977–1982.
- ETK 1** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1963–1964.
- ETK 2** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1988.

- Ficek** – Viktor Ficek, Biografický slovník širšího Ostravska, seš. 1–5, Opava 1972–1983.
- FP** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily. Českoslovenští scenáristé, režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů, Praha 1986.
- FPH** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily 2. Českoslovenští filmoví herci, d. 1–2, Praha 1990.
- FRB** – Fontes rerum Bohemicarum. Prameny dějin českých, ed. Josef Emler, Praha 1873–.
- Giebisch-Gugitz** – Hans Giebisch, Gustav Gugitz, Bio-bibliographisches Literaturlexikon Österreichs von den Anfängen bis zur Gegenwart, Wien 1964.
- GIÖ** – Grossindustrie Österreichs, d. 1–6, Wien 1898.
- Grove** – The New Grove Dictionary of Music and Musicians, d. 1–20, London 1980.
- Grove Opera** – The New Grove Dictionary of Opera, d. 1–4, London 1992, 1994.
- Heller** – Hermann Heller, Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexikon, d. 1–4, Brünn 1885–1892 (1. d., 2. rozš. vyd. 1912).
- Hudební věda** – sborník hudebních vědeckých prací Kabinetu pro soudobou hudbu, 1961–1963, od 1964 jako časopis.
- HS** – Československý hudební slovník osob a institucí, d. 1–2, Praha 1963, 1965.
- HSN** – František Sitenský, Hospodářský slovník naučný, d. 1–4, Praha 1905–1924.
- ISN** – Nový velký ilustrovaný slovník naučný, d. 1–17 + 3 dodatky, Praha 1932–1934.
- Jaksch** – Friedrich Jaksch, Lexikon sudetendeutscher Schriftsteller und ihrer Werke für die Jahre 1900–1929, Reichenberg 1929.
- Jireček** – Josef Jireček, Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, d. 1–2, Praha 1875–1876.
- JSH** – Jihočeský sborník historický, České Budějovice 1928–.
- Kalckbrenner** – Erich Kalckbrenner, Personalbibliographien der Professoren und Dozenten der Philosophischen Fakultät der Karl-Ferdinands-Universität in Prag im Zeitraum von 1654–1720 mit biographischen Angaben und mit zusammenfassendem Überblick, Med. Diss., Erlangen – Nürnberg 1972.
- Kejzlar** – Josef Kejzlar a kol., Dějiny textilní výroby v České Skalici. Sborník studií, Dvůr Králové nad Labem – Ústí nad Orlicí 1987.
- Knapík** – Jiří Knapík, Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953, Praha 2002.
- Knauer** – Oswald Knauer, Das österreichische Parlament von 1848–1966, Wien 1969.
- Knihopis** – Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století, 1925–1946, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1950–1967, Dodatky, ed. František Horák, 1994–.
- Kolář Elity** – Politická elita meziválečného Československa 1918–1938. Kdo byl kdo, ed. František Kolář a kol., Praha 1998.
- Koleška** – Zdeněk Koleška, Seznam biografii československých entomologů, in: Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, seš. 15–28, Praha 1979–1991. Dodatky in: Klapalekiana, seš. 29 a 34, Praha 1993 a 1998.
- Koerting** – W. Koerting, Die Deutsche Universität in Prag. Die letzten hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät, Bonn 1968.
- Kosch** – Wilhelm Kosch, Deutsches Theater-Lexikon, d. 1–5, Klagensfurt – Wien 1953–.
- Kosch Lit** – Deutsches Literatur-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Begründet von Wilhelm Kosch, 22 d. + 6 d. dodatků, Bern – München 1968–.
- Kosch Staatshandbuch** – Wilhelm Kosch, Biographisches Staatshandbuch. Lexikon der Politik, Presse und Publizistik, d. 1–2, Bern 1963.
- KRL** – K. J. Kutsch, Leo Riemens, Großes Sängerlexikon, d. 1–5, 3. vyd., München 1997.
- KSN** – Komenského slovník naučný, d. 1–10, Praha 1937–1938.
- Kudělka – Šimeček** – Milan Kudělka, Zdeněk Šimeček a kol., Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760. Bio-bibliografický slovník, Praha 1972.
- Kunc** – Jaroslav Kunc, Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918–1945, d. 1–2, Praha 1945.
- Kutnar** – František Kutnar, Jaroslav Marek, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepísectví, 2. vyd., Praha 1997.
- LČL** – Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, d. 1; 2, sv. 1–2; 3, sv. 1–2. (A–Ř), Praha 1985–.
- LDM** – Lexikon zur deutschen Musikkultur Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien, d. 1–2, München 2000.
- Lišková** – Marie Lišková, Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861–1913, Praha 1994.
- Maasburg** – Geschichte der obersten Justizstelle in Wien (1749–1848), ed. Michael Friedrich Maasburg, Prag 1879.
- MČE** – Malá československá encyklopedie, d. 1–6, Praha 1984–1987.
- MGG** – Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik, ed. L. Finscher, Fr. Blume, d. 1–8, 2. vyd., Kassel 1994– (Personenteil 1999–).

- MSB** – Ladislav Skala, Malý slovník biografí, d. 1–6, Praha 1988–1991.
- MSA** – Mitteilungen des Sudetendeutschen Archivs, seš. 1–125, München 1971–1996.
- MSN** – Masarykův slovník naučný, d. 1–7, Praha 1925–1933.
- MVGDB** – Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, seš. 1–82, Prag 1862–1944.
- Myška** – Milan Myška a kol., Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska, Ostrava 2003.
- Národní album** – Národní album. Sbírka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha b. d. [1899].
- NBS** – Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow, Budyšin 1984.
- ND a jeho předchůdci** – Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců a divadel Vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního, Praha 1988.
- NDB** – Neue Deutsche Biographie, d. 1–, München 1953–.
- NGS** – Naučný geologický slovník, ed. J. F. Svoboda, 2. díl, Praha 1961.
- NÖB** – Neue Österreichische Biographie 1815–1918, begr. v. A. Bettelheim, část 1, d. 1–9, Wien 1923–1956, část 2, d. 1, Wien 1925.
- NEČVU** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění, d. 1–2, ed. Anděla Horová, Praha 1995.
- NEČVUD** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky, ed. Anděla Horová, Praha 2006.
- ÖAW Almanach** – Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, sv. 1–67, Wien (1851–1917 jako Almanach der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, sv. 68–96, 1918–1946 [1948] jako Almanach der Akademie der Wissenschaften, sv. 97–, 1947[8]–).
- ÖBL** – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, d. 1– (A–S), Wien 1957–.
- ODS** – Ottův divadelní slovník, Praha 1919.
- OSN** – Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, d. 1–28, Praha 1888–1909.
- OSND** – Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k Ottovu slovníku naučnému, d. 1–6, Praha 1930–1943.
- Österreich Lexikon** – Österreich Lexikon in zwei Bänden, ed. R. Bamberger, Wien 1995.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, Wien 1853–1914.
- PA** – Památky archeologické a místopisné, Praha 1855–, od 1949 jako Památky archeologické.
- Pazdírek** – Pazdírkův hudební slovník naučný II. Část osobní, d. 1–2, ed. G. Černušák, V. Helfert, B. Štědroň, Brno 1933–1937.
- Pejskar** – Jožka Pejskar, Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty, sv. 1–4, Zürich 1982–1994.
- Podlaha, Posvátná místa** – Antonín Podlaha, Posvátná místa Království českého, sv. 1–7, Praha 1907–1913.
- Podlaha, Soupis památek** – Antonín Podlaha, Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku 19. století, sv. 1–28, Praha 1898–1908.
- Poggendorff** – J. C. Poggendorff, Biographisch-literarisches Handwörterbuch der exakten Wissenschaften, d. 1–, Leipzig – Berlin 1863–.
- Priekopníci** – J. Tibenský, O. Pöss a kol., Priekopníci vedy a techniky na Slovensku 3, Bratislava 1999.
- PSB** – Polski słownik biograficzny, d. 1–, Kraków 1935–.
- PSD** – Příruční slovník k dějinám KSČ, d. 1–2, Praha 1964.
- PSN** – Příruční slovník naučný, d. 1–4, Praha 1962–1967.
- RHB** – Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, d. 1–5, ed. Antonín Truhlář, Karel Hrdina, Josef Hejnic a Jan Martínek, Praha 1966–1982.
- Riemann** – Hugo Riemanns Musiklexikon, d. 1–2, Berlin 1929 (11. vyd.).
- RSN** – Slovník naučný, d. 1–10, ed. F. L. Rieger, Praha 1860–1872.
- Saur** – Saur allgemeines Künstlerlexikon der bildenden Künstler aller Zeiten und Völker, ed. Günther Meißner, d. 1–, Leipzig 1992– (d. 1–3 též jako: Allgemeines Künstler-Lexikon, ed. G. Meißner, München – Leipzig 1983–1990).
- Sbb. Wien** – Sitzungsberichte der (Kaiserlichen) Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, sv. 1–156, Wien 1848–1947.
- SBS** – Slovenský biografický slovník, d. 1–6, Martin 1986–1994.
- SČS** – Slovník českých spisovatelů od roku 1945, ed. P. Janoušek, d. 1–2, Praha 1995–1998.
- SČF** – Slovník českých filozofů, Brno 1998.
- SČL** – Slovník české literatury 1970–1981, Praha 1985.
- SČSVU** – Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1997, d. 1–, Ostrava 1998–.
- SDLČ** – Arne Novák, Stručné dějiny literatury české, Olomouc 1946.

- Slezsko** – Biografický slovník Slezska a severní Moravy, d. 1–, Opava, Ostrava 1993–.
- SPFFBU** – Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Brno 1952–.
- Sudetenland** – Sudetenland. Böhmen-Mähren-Schlesien. Vierteljahrschrift für Kunst, Literatur, Wissenschaft und Volkstum, München 1960–.
- Thieme – Becker** – Ulrich Thieme und Felix Becker, Hans Vollmer, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, d. 1–37, Leipzig 1907–1950.
- Toman** – Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců, d. 1–2, Praha 1947.
- Toman D** – Prokop Toman, Prokop H. Toman, Dodatky ke slovníku československých výtvarných umělců, Praha 1955.
- Tomeš** – Josef Tomeš a kol., Český biografický slovník XX. století, d. 1–3, Praha 1999.
- VČAZ** – Věstník Československé akademie zemědělské, 1925–1953 (dále jako Věstník Československé akademie zemědělských věd, 1954–).
- Věstník ČAVU** – Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1892–1917; Věstník České akademie věd a umění, Praha 1918–1952. Dále jako
- Věstník ČSAV** – Věstník Československé akademie věd, Praha 1953–1992. Dále jako
- Věstník AV ČR** – Věstník Akademie věd České republiky, Praha 1993–.
- Věstník KČSN** – Věstník Královské české společnosti nauk, Praha 1888–1952.
- Vollmer** – Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des 20. Jahrhunderts, d. 1–6, ed. Hans Vollmer, Leipzig 1953–1962.
- VVM** – Vlastivědný věstník moravský, Brno 1946–.
- Wininger** – Salomon Wininger, Große Jüdische National-Biographie mit mehrmals als 8000 Lebensbeschreibungen namhafter jüdischer Männer und Frauen aller Zeiten und Länder, sv. 1–6, Czernowitz 1925–1936.
- Wurzbach** – C. Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben, d. 1–60, Wien 1856–1891; Register zu den Nachträgen, 1923.
- ZGLM** – Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens, 1897–1941 (dále jako Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens), 1942–1944.

SEZNAM AUTORŮ HESEL

PhDr. Bartůšek, Václav, Ph. D., Národní archiv Praha
PhDr. Blažíčková-Horová, Naděžda, Národní galerie Praha
PhDr. Brabencová, Jana, Historický ústav AV ČR Praha
Ing. Brázdil, Jaroslav, Praha
PhDr. Brůha, Jan, Praha
Mgr. Burda, Tomáš, Kartografie Praha
Mgr. Čoupková, Magdalena, Archiv VUT Brno
RNDr. Drábek, Pavel, Roztoky u Prahy
Doc. PhDr. Dubská, Alice, CSc., Divadelní ústav Praha
RNDr. Ďuranová, Ludmila, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
PhDr. Ebelová, Ivana, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
PhDr. Fišer, Zdeněk, Moravské zemské muzeum Brno
RNDr. Foltá, Jaroslav, CSc., Národní technické muzeum Praha
PhDr. Gebhart, Jan, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Hála, Vlastimil, CSc., Filozofický ústav AV ČR Praha
Mgr. Hanzlík, Tomáš, Ph. D., Pedagogická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
Doc. PhDr. Hlaváčková, Ludmila, CSc., Ústav dějin lékařství UK Praha
PhDr. Holeňová, Jana, CSc., Divadelní ústav Praha
PhDr. Holý, Martin, Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Hořejš, Miloš, Národní technické muzeum Praha
Ing. Houdek, František, Praha
Ing. Hučka, Jan, Plzeň
PhDr. Husová, Marcella, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Kapsa, Václav, Etnologický ústav AV ČR Praha
PhDr. Karkanová, Hana, Moravská galerie Brno
Ing. Kolečka, Zdeněk, Praha
Doc. PhDr. Kouřil, Miloš, Filozofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
Prof. PhDr. Kořán, Ivo, DSc., Ústav dějin umění AV ČR Praha
RNDr. Ing. Krška, Karel, CSc., Brno
Prof. PhDr. Kubů, Eduard, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Lacina, Vlastislav, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Lněničková, Jitka, Praha
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc., Divadelní ústav Praha
PhDr. Makariusová, Marie, Historický ústav AV ČR Praha
Mgr. Martínek, Jiří, Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Martínek, Miloslav, CSc., Právo Praha
PhDr. Masnerová, Jiřina, Archiv ČVUT Praha
PhDr. Mášová Hana, Ph. D., Ústav dějin lékařství UK Praha
Mgr. Matela, Pavel, Vrbno pod Pradědem
Prof. Ing. Mayer, Daniel, DrSc., Fakulta elektrotechnická Západočeské univerzity Plzeň
Ing. Mergl, Ladislav, Praha
PhDr. Němeček, Jan, DrSc., Historický ústav AV ČR Praha
Doc. PhDr. Nosek, Bedřich, CSc., Husitská teologická fakulta UK Praha
Prof. Ing. Novák, Vladimír, CSc., Vysoká škola ekonomická Praha

PhDr. Nový, Petr, Muzeum skla a bižuterie Jablonec nad Nisou
PhDr. Novotný, Gustav, CSc., Historický ústav AV ČR Brno
PhDr. Novotný, Jiří, CSc., Ph. D., Archiv České národní banky Praha
PhDr. Pehr, Michal, Masarykův ústav – Archiv AV ČR Praha
PhDr. Pömerl, Jan, CSc., Galerie Velvary
Prof. Dr. Reitterer, Hubert, Institut Österreichisches Biographisches Lexikon und Biographische Dokumentation
ÖAW Wien
PhDr. Reittererová-Benetková, Vlasta, Wien
Mgr. Sekyrka, Tomáš, Národní galerie Praha
Mgr. Scheufler, Pavel, Praha
PhDr. Sklenář, Karel, DrSc., Praha
PhDr. Slíva, Ladislav, Národní divadlo moravskoslezské Ostrava
MUDr. Somol, Antonín, Mariánské Lázně
PhDr. Soukupová, Blanka, CSc., Fakulta humanitních studií UK Praha
PhDr. Svobodová, Milada, Národní knihovna Praha
Doc. PhDr. Svobodný, Petr, CSc., Archiv UK Praha
Mgr. Šášinková, Marcela, Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy
PhDr. Šindlář, Jiří, CSc., Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
Mgr. Šebek, Jaroslav, Ph. D., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Šmeral, Jiří, Filozofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
Mgr. Šourková, Anna, Národný biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
Doc. PhDr. Šouša, Jiří, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
Ing. Švandrlík, Richard, Mariánské Lázně
Mgr. Táborecká, Alena, Národný biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
PhDr. Tomeš, Josef, Masarykův ústav – Archiv AV ČR Praha
PhDr. Toncrová, Marta, Etnologický ústav AV ČR Brno
PhDr. Vacek, Jiří, Slovanská knihovna NK Praha
Mgr. Valentová, Kateřina, Ph. D., Historický ústav AV ČR Praha
RNDr. Vlašímský, Pavel, Česká geologická služba Praha
PhDr. Vondra, Roman, Ph. D., Historický ústav AV ČR Praha
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc., Historický ústav AV ČR Praha
Doc. PhDr. Zářický, Aleš, Ph. D., Filozofická fakulta Ostravské univerzity Ostrava
Ing. Žďárská, Miloslava, Praha

REDAKČNÍ RADA

Prof. JUDr. Adamová, Karolína, CSc.
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc.
Prof. PhDr. Hlaváček, Ivan, CSc.
PhDr. Hozák, Jan
PhDr. Husová, Marcella, CSc. (vědecká tajemnice)
Doc. PhDr. Charvát, Petr, DrSc.
Prof. PhDr. Janáčková, Jaroslava, CSc.
PhDr. Kubín, Petr, PhD.
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc.
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc.
Prof. PhDr. Pánek, Jaroslav, DrSc.
Prof. Ing. Průcha, Václav, CSc.
Prof. PhDr. Raková, Svatava, CSc.
PhDr. Svatoš, Michal, CSc.
Doc. PhDr. Šedinová, Jiřina, CSc.
Doc. PhDr. Šedivý, Ivan, CSc.
PhDr. Tomeš, Josef (předseda)
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc.
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc. (místopředsedkyně)

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

BRABEC, Adolf, * 3. 5. 1875 *Mšec u Slaného*, † 26. 10. 1928 *Protivin, prozaik, dramatik, básník*

Studoval na gymnáziích v Českých Budějovicích, v Písku a v Praze. Následně absolvoval jednoroční vojenskou službu v řadách rakousko-uherské armády. Poté vstoupil, po vzoru svého otce, do služeb rodu Schwarzenberků. Prvních devět let prožil ve Vídni, kde se mj. angažoval v kulturním životě místní české menšiny. Některé jeho hry měly právě v hlavním městě mocnářství svou premiéru a byly vydány i v němčině. Později se B. přestěhoval do jižních Čech. Tam vystřídal řadu působišť na jednotlivých panstvích schwarzenberského dominia. Působil mj. v Třeboni a Českém Krumlově. V závěru života byl pak vrchním správcem knížecího pivovaru v Protivině. 1928 se oženil, krátce nato však podlehl zápalu plic.

Zápletky B. próz bývaly obvykle založeny na tragickém milostném sváru, časové a územní zařazení se však mění na základě autorových zkušeností a inspiračních zdrojů i dobových nálad a aktuální čtenářské poptávky. V prózách se hojně věnoval sociálním podmínkám života vídeňských Čechů. Stálým zdrojem inspirace mu byly rovněž jižní Čechy, zejména oblast Pošumaví. Po první světové válce se uchýloval k historické beletrii. Čerpal zejména z rožmberských motivů a jeho práce měly i funkci historicko-popularizační.

B. poezie se nesla v lyrickém duchu. Obsahovala líčení osobních citových zklamání, tužeb i sentimentálních úvah a stesků. V tomto směru jej ovlivnila především tvorba Josefa Svatopluka Machara a Antonína Klášterského.

D: básnické sbírky: *Dávné dumy*, 1894; *Jarní violy*, 1895; *Zvadlé květy*, 1896; *Listí padá*, 1898; *Květy samot*, 1904; *prózy*: *Prvosenky*, 1895; *Vzpomínky a nálady*, 1899; *Denní dramata*, 1903; *Trocnovské plameny*, 1924; *romány*: *Bez ochrany*, 1898; *Z víru velkoměsta*, 1903; *Hlubiny*, 1904; *V bankovním domě*, 1910; *Česká Vídeň*, 1910; *divadelní hry*: *Na venkově*, 1897; *Pomsta*, 1899; *Na statku*, 1904; *Lékař*, 1907; *První láska*, 1907; *Slavnostní řeč*, 1908; *Sestra Červeného kříže*, 1920; *Poslední soud*, 1923; *Domovina*, 1924; *Staří mládenci*, 1925.

L: OSN 28, s. 126; OSND 1/2, s. 705; LČL 1, s. 287; ISN 3, s. 94; KSN 2, s. 68.

ROMAN VONDRA

BRABEC, František, * 13. 11. 1905 *Praha*, † 30. 1. 1992 *Praha, elektrotechnik, pedagog*

Dětství prožil v Turnově v neutěšených sociálních poměrech. Otec byl prýmkařem a padl za první světové války, matka pracovala jako dělnice v brusírně. B. začal studovat na reálce v Turnově. 1921 mu bylo jako nadanému žáku uděleno stipendium ministerstva školství a středoškolské studium dovršil na Carnotově lyceu ve francouzském Dijonu, jako jeden ze dvanácti československých studentů (B. spolužáky byli též Jiří Voskovec a Václav Černý). Maturoval 1924 a získal další stipendium ministerstva školství. V konkursním řízení byl jako jediný cizinec přijat na výběrovou pařížskou École polytechnique, kterou absolvoval 1928–30. Po návratu do ČSR

nastoupil 1. 10. 1930 do tzv. teoretického oddělení Škodových závodů v Praze, kde řešil různé problémy překračující možnosti běžné projekční praxe. V době hospodářské krize, kdy Škodovka měla málo zakázek, odjel znovu do Francie a 1933–34 absolvoval vysokou školu elektrotechnickou (École Supérieure d'Electricité) v Malakoff u Paříže. Po návratu do Československa se rozhodl využít svého vzdělání pro výpočty točivých elektrických strojů a 1. 10. 1934 nastoupil ve Škodových závodech v Plzni-Doudlevcích. Působil jako výpočtář, projektant a konstruktér točivých elektrických strojů v oddělení Jiřího Lammeranera, který patřil v oboru ke světovým kapacitám. Na jeho popud B. vypracoval teorii a metodiku návrhu komutátorových strojů, zejména tzv. motoru Schrage, používaného pro pohony s regulací otáček (tj. trojfázového komutátorového motoru s rotorovým napájením, jehož vynálezce byl Švýcar H. K. Schrage). Motory Schrage, které Škodovka předtím ani neměla ve svém výrobním programu, dosahovaly vynikajících parametrů a podnik se v mezinárodní konkurenci stal v této oblasti velmi úspěšným výrobcem.

Ve 30. letech se B. oženil s komerční inženýrkou Markétou, roz. Kinskou, s níž měl syna a dceru. V lednu 1939 mu byl udělen titul doktora technických věd v oboru strojního a elektrotechnického inženýrství.

Po druhé světové válce přešel do oblasti řízení elektrotechnické továrny v Plzni-Doudlevcích. Postupně se 1945 stal vedoucím výroby, v březnu 1948 podnikovým ředitelem a v listopadu 1950 generálním ředitelem podniku. V padesátých letech kontakty se Západem postupně ustávaly. B. jako podnikový ředitel měl tehdy velkou zásluhu na tom, že odborníci, kteří v podniku po léta pracovali a vyrostli v něm, ze závodu neodešli. 1953 byl pověřen výkonem funkce vedoucího Hlavní správy ministerstva těžkého strojírenství.

Z funkce generálního ředitele byl rozhodnutím vlády odvolán k 1. 4. 1954. 3. 9. 1954 nastoupil na Strojní fakultu ČVUT v Praze jako vedoucí katedry ekonomiky a řízení. Byl pověřen zavedením nového předmětu *Ekonomika a organizace strojírenské výroby*. 1955 byl jmenován profesorem pro obor organizace ekonomiky a 1961 doktorem ekonomických věd (DrSc.) jako první v tomto oboru v ČSSR. Technische Universität Dresden ho současně jmenovala svým čestným doktorem. Na ČVUT pak zastával akademické funkce: 1955–60 prorektor, 1960–62 rektor a 1964–66 děkan strojní fakulty. 1962 se stal náměstkem předsedy Státní komise pro techniku (1962–64). B. patřil u nás v 60. letech k zakladatelům oboru vědecký management. 1973 přešel jako vedoucí pracovník do Ústředního ústavu národohospodářského výzkumu, kde pracoval až do svých 86 let. Věnoval se tam především metodám intenzifikace a vyšší efektivity československého průmyslu.

B. též působil ve vědeckotechnických společnostech: 1949 až 1952 byl předsedou Československé normalizační spo-

lečnosti, 1955–63 předsedou ČVTS, dlouholetým členem CIGRE (Conférence Internationale des Grands Réseaux Electriques – Mezinárodní konference pro velké elektrické sítě), předsedou Československého komitétu pro vědecké řízení a členem dalších vládních a rezortních komisí pro strojírenství. Stal se nositelem Řádu práce (1961), zlaté Felberovy medaile (1970), Medaile ČVUT prvního stupně (1986), dvakrát získal Sumcovu cenu (za propagaci české elektrotechniky v zahraničí) a obdržel ještě několik dalších vyznamenání. Kromě monografií je autorem více než 150 vědeckých statí v našich i zahraničních odborných časopisech a autorem sedmi patentů z oboru elektrotechniky a strojírenství.

D: výběr: Matematika v elektrotechnické praxi, 1945; Ekonomický význam nové techniky (s F. Schroglem), 1956; Ekonomika, organizace a plánování strojírenské a elektrotechnické výroby, 1963; Ekonomika, organizace a plánování strojírenské a elektrotechnické výroby, díl 1, 1964; Ekonomické hodnocení strojírenských výrobků, 1968; Ekonomická analýza a plánování strojírenské a elektrotechnické výroby, 1975; Efektivnost a její plánování, 1982; Efektivnost reprodukčního procesu a její plánovité řízení. Část 1. Teoretické otázky měření efektivnosti a intenzifikace ekonomického vývoje, 1983; Paměti direktora, 1991.

L: Kdo je kdo v Československu 1, 1969, s. 96n.; M. Efmertová, Osobnosti české elektrotechniky, 1998, s. 14n.

P: Archiv ČVUT, Praha, fond Rektorát, osobní karta F. B.; Muzeum Škoda, Plzeň.

DANIEL MAYER

BRABEC, Jaroslav, * 28. 7. 1869 Praha, † 29. 1. 1930 Praha, právník, advokát, politik

Pocházel z rodiny karlínského měšťana a stavitele. Gymnázium absolvoval v Praze v Truhlářské ulici, právnickou fakultu na české univerzitě, doktorem práv byl promován 1897. Stal se advokátním koncipientem ve Svátkově kanceláři v Karlíně, od 1901 pracoval jako samostatný advokát. Záhy vstoupil do komunální politiky. V říjnu 1902 byl zvolen do obecního zastupitelstva města Karlína a současně se stal náměstkem starosty, 1910–19 zastával úřad starosty; od 1902 byl zároveň členem karlínského okresního výboru a náměstkem okresního starosty. Dále působil na ředitelství Občanské záložny v Karlíně a 1923–29 ve správní radě Živnostenské banky (zasloužil se o udržení jejího českého charakteru). Podílel se na založení Středočeských elektráren a byl jejich vrcholným představitelem. Během převratu 28. 10. 1918 byl členem Národního výboru za Českou státoprávní (národní) demokracii. Tato strana jej vyslala do Revolučního národního shromáždění, v němž 1918–20 pracoval jako místopředseda jejího poslaneckého klubu. 1920 byl zvolen do senátu Národního shromáždění a ve druhém volebním období (1925–29) se stal jeho místopředsedou. Jako referent, resp. koreferent spolupracoval na novele volebního řádu do obcí a na novele obecního zřízení. Zvolen byl také do výboru pro Velkou Prahu. Byl dlouholetým členem a místopředsedou Meziparlamentní unie a měl vazby na Společnost národů, kde se se-

známil s problémy zahraniční politiky. Zajímal se též o otázky menšin. Pro svoji smířlivost a smysl pro konsenzus byl oblíben v politických kruzích a využíván jako kontaktní osoba.

L: M. Navrátil, Almanach Národního shromáždění 1919, s. 100; AČP, s. 42; OSND 1/2, s. 705.

P: Archiv ČNB Praha, Živnostenská banka, Protokoly správní rady a výroční zprávy.

Jiří NOVOTNÝ, Jiří ŠOUŠA

BRABEC, Josef, * 30. 1. 1900 Kladno, † 20. 12. 1977 Kladno, houslista, dirigent, hudební pedagog

Učil se hrát na housle 1905–17 u V. Černého v Libušíně u Kladna, pokračoval 1917–20 na pražské konzervatoři u Š. Suchého, 1920–23 u O. Kozla a 1923–26 na mistrovské škole státní konzervatoře u K. Hoffmanna. Současně působil v Kladně jako druhý koncertní mistr a sólista divadelního orchestru a Středočeské filharmonie, primárius smyčcového orchestru, pedagog a sbormistr Pěveckého sdružení studentstva. 1926 odešel do Prešova, kde vyučoval až do 1938 na učitelském ústavu a v městské hudební škole. 1939–46 řídil městskou hudební školu ve Valašském Meziříčí a 1946–50 v Uherském Brodu; 1947–48 krátce učil v Ostravě. 1950–63 byl ředitelem Vyšší hudební školy (od 1950 konzervatoře) v Kroměříži a inspektorem městských hudebních ústavů. 1963 odešel na odpočinek. Na všech svých působistiích ovlivňoval místní hudební život, sám koncertoval a organizoval koncerty, zakládal a dirigoval komorní a symfonická tělesa (Valašské smyčcové kvarteto, Uherskobrodské kvarteto, Prešovské smyčcové kvarteto, Prešovská filharmonie). Hudební škola v Prešově se jeho zásluhou stala jednou z nejlepších na Slovensku: vypracoval pro ni osnovy, přebudoval a rozšířil ji, založil nová oddělení a pobočku v Bardejově. Zorganizoval přes 50 učitelských koncertů. Pořádal také výchovné koncerty, na vystoupení zval přední česká hudební tělesa, 1932 založil a do 1934 vedl Prešovskou filharmonii, byl primáriem prešovského smyčcového kvarteta, členem klavírního tria a 1927–32 sólistou košického rozhlasového orchestru. Publikoval články o hudební výchově a metodice, napsal metodické příručky houslové hry. Zkomponoval *Houslovou fantazii na slovenské národní písně*, op. 3, *Písně pro sólový hlas s průvodem klavíru*, op. 4 a instruktivní skladbičky pro housle a klavír *Z Hurvínkova života*.

D: Houslová škola pro začátečníky 1–4, Prešov 1939; Studium stupnic a akordů, 1950; Studium stupnic ve dvouhmatech, 1950; Metodika počátků houslové hry, 1951; Metodika počátků houslové hry pro 3 elementární třídy všeobecného oddělení, 1951; Škola poloh, 1951; Houslová škola 1–2, 1956, 1957; Přípravná cvičení ke studiu etud H. E. Kaysera, 1966.

L: Pazdírek, s. 101; A. Bosák, Padesátiny J. B., in: Hudební rozhledy 2, 1950, č. 6, s. 157; HS 1, s. 125n.; ESL 1, s. 231; M. Potemrová, Hudobní pedagogovia v hudobnom živote východného Slovenska 1918–1938, in: Československé hudobné vzťahy, 1979, s. 61n.; SBS 1, s. 309; BLS 1, s. 535.

ANNA ŠOURKOVÁ

BRÁBEK, František, * 9. 12. 1848 Branovice (č. o. Dobšice) u Týna nad Vltavou, † 23. 5. 1926 Praha, překladatel, vysokoškolský pedagog

Narodil se v rodině c. k. úředníka Ludvíka B., který v rámci kariérního postupu působil jako právník na mnohých místech monarchie. B. strávil sedm let v Szerencsi u Tokaje v Uhrách, kde vychodil obecnou školu. Maďarské piaristické gymnázium začal navštěvovat v Miškolci. Ve studiích pokračoval po návratu s rodiči do Čech 1861 (nebo 1862) na Akademickém gymnáziu v Praze. Maturoval 1868 na reálném gymnáziu v Táboře, kam byl jeho otec přeložen. 1868 podnikl B. cestu po stopách revoluce 1848–49 v Uhrách (cestopis sepsaný 1869 publikoval 1872 ve *Světovězoru*). 1871 po skončených univerzitních studiích v Praze doprovázel hraběte V. Kounice na jeho cestách po Uhrách a Rakousku. Po návratu nastoupil B. do redakce Riegrova slovníku naučného jako spoluredaktor a tajemník (pro oblast převážně maďarských hesel), spolupracoval i s *Ottovým slovníkem naučným*. V Praze se účastnil národního života, navštěvoval literární společnosti U Ježíška (O. Hostinský, J. Neruda, J. V. Sládek, A. Stašek), později u Knoblochů na Betlémském náměstí. 1871 přeložil a s K. Tůmou a J. Nerudou vydal první velký výbor Petőfiho *Básní*. 1874 byl jmenován přísežným tlumočnickem maďarštiny u vrchního zemského soudu v Praze. Později působil až do penze jako ředitel translační kanceláře při pražském místodržitelství na Malé Straně. Od 1875 byl současně (prvním) lektorem maďarštiny na technice, od 1883 lektorem maďarštiny (jazyka a literatury) na české Karlo-Ferdinandově univerzitě. Pro potřeby výuky sestavil první oboujazyčné slovníky, užívané jako jediné až do druhé poloviny 20. století, dále gramatiky, čítanky, cvičebnice a dějiny obou literatur. 1885 inicioval v Praze návštěvu M. Jókaiho, jehož díla do češtiny od 70. let soustavně překládal, zorganizoval i dosud nejmasovější návštěvu Čechů v Uhrách u příležitosti zemské výstavy v Pešti. 1899 se stal prvním českým členem korespondentem prestižní uherské instituce – Kisfaludyho společnosti v Pešti. Za reprezentativní výbor *Nové překlady básní S. Petőfiho* (1, 1907) byl 1908 spolu s J. Vrchlickým jmenován čestným členem budapeštské Petőfiho společnosti. Po celý život působil B. jako výborný znalec maďarštiny a informátor o maďarské a uherské realitě. Byl cenzorem maďarských novin docházejících do Prahy, členem zkušební komise pro učitelství na středních školách, examinátorem z maďarštiny jako cizího vyučovacího jazyka, revizorem Sdružení překladatelského, přednostou překladatelského oddělení zemské správy politické, členem Národní jednoty Pošumavské. Zemřel po delší nemoci v podolském sanatoriu v Praze.

Od počátku 70. let 19. století se ve své propagátorsko-překladatelské činnosti věnoval dramatické literatuře. Vedle článků, studií a přednášek přeložil do češtiny a na českou divadelní scénu uvedl oblíbené maďarské autory doby dua-

lismu (G. Csikyho, L. Dócziho, I. Madáche). Podnícen úspěšným českým provedením svého překladu hry J. Rákosiho *Aesop* získal pro překlady dalších her spolupráci J. Vrchlického. Senzace vídeňské scény *Hubička* L. Dócziho se stala v B. překladu a Vrchlického jevištní úpravě první maďarskou hrou na scéně Národního divadla v Praze (21. 11. 1884). Realistické drama *Proletáři* G. Csikyho v české inscenaci 1889 naopak zapadlo. Od 1890 začal s J. Vrchlickým z jeho popudu podle hamburského scénáře překládat objemné filozofické drama o dějinném vývoji lidstva, Madáchovu *Tragédii člověka*. Hra zaznamenala v českém prostředí nebývalý ohlas (kasovní úspěch díla, výstava honosné výpravy pořízené hrabětem M. Esterházyem na Ferdinandově, dnes Národní třídě v Praze, madáchovská oděvní móda a zejména demonstrace po tzv. pražské scéně hry končící Marseillaisou, které přispěly k soudnímu procesu s Omladinou a k úřednímu zákazu hry 3. 10. 1892). Reprízy druhé, nové inscenace Madáchovy *Tragédie* 1904 v Praze, Plzni a v Brně prvotní ohlas ještě překonaly.

B. byl překladatelem prvních úspěšných maďarských her na české scéně, předním propagátorem maďarské literatury a kultury v českém prostředí, autorem jazykových příruček a zakladatelem řady hungarologických disciplín v Čechách. Užíval řadu pseudonymů a šifer: Franz Brábek; Branovický; Feri Branovický; Fr. B-k.; Fr. B-k.; Fr. Bk.; F. B.; F. Bk.; Fr. Bbk; Fr. Br.; –k.

D: překlady: J. Rákosi, *Aesop*, 1873 (premiéra Prozatímní divadlo 17. 10. 1872); L. Dóczi, *Hubička*, 1885 (premiéra Národní divadlo Praha 21. 11. 1884, jevištní úprava J. Vrchlický, režie F. Kolár; další inscenace Švandovo divadlo 30. 9. 1920 pod titulem Polibek); G. Csiky, *Proletáři*, 1889 (premiéra Národní divadlo Praha 19. 3. 1889, Národní divadlo Brno 25. 10. 1889); I. Madách, *Tragedie člověka*, 1893 (s J. Vrchlickým, 2. vyd. 1904; premiéra Národní divadlo Praha 23. 7. 1892, s J. Vrchlickým, režie F. Kolár; nově tamtéž: 10. 6. 1904 a 12. 8. 1909, režie J. Kvapil); ostatní překlady knižně: S. Petőfi, *Básně*, 1871 (s K. Tůmou a J. Nerudou; týž, *Nové překlady básní* 1, 1907, Hrdina Jánoš – Kladivoun obce, 2, 1912 (s J. Vrchlickým); M. Jókai, *Komedianti života*, b. d., 1, 1872, 2, 1879, znovu 1–3, 1877, další vyd., b. d. 1896, 1901; týž, *Zlatý muž* 1, 1875, 2, 1876, další vyd. 1903, 1913 a 1927 jako *Móra Jókaiho Romány a povídky*; týž, *Emerich Fortunát*, 1881, další vyd. 1895; týž, *Žena padlého bojovníka*. Obrázek z r. 1848, b. d. 1882; týž, *Šereda*, b. d., 1885; týž, *Cikánský baron*, 1894; J. Verne, *Tajemný ostrov* 1–3, b. d., 1879, 2. vyd. 1895; J. Eötvös, *Vesnický notář*, 1885; K. Mikszáth, *Slavná župa*, 1886; týž, *Z povídek Mikszátha Kálmána*, 1917; týž, *Dobří Polovci*, 1922; J. Arany, *Budova smrti*, b. d., 1896 (s J. Vrchlickým). Vlastní práce: *Procházky po Uhrách*, 1874; *Průvodce k výletu do Pešti pořádaném Hospod. spolkem v Chrudimi, Kolíně a v Poděbradech*, 1885; *Mluvnice jazyka maďarského*, 1875, rozšíř. vyd. 1893; *Slovník maďarsko-český*, b. d., 1910; *Příruční slovník maďarsko-český*, b. d., 1912; *Slovník česko-maďarský a maďarsko-český*, 1916; *Česko-maďarský příruční slovník*, b. d., 1921; *Maďarsko-česká terminologie úřední*, 1922 a 1923; *Mluvnice a cvičebnice jazyka maďarského (se slovníkem)*, 5. rozšíř. vyd., 1922; *Česko-maďarská terminologie úřední*, 1926; *Nový Kapesní slovník maďarsko-český a česko-maďarský* 1–2, 5. vyd., 1948.

L: KSN 2, s. 68; OSN 4, s. 526n.; LČL 1, s. 288 (kde chybné místo narození a další údaje); ISN 3, s. 94; F. Ruth, *Kronika královské Prahy*, b. d., s. 773; F. Bayer, *Stručné dějiny literatury české*, 1878, s. 179, in: *Neues politisches Volksblatt* 26. 5. 1885; sine, Jókai's böhmischer Übersetzer Hr. Prof. Brábek,

in: Politik 24, 1885, č. 157, s. 3, 9. 6. 1885; B (=J. Kuffner), in: Národní listy 25, 1885, č. 171, 23. 6. 1885; J. V. Neudoerfl, Stručné nástinu životopisné spisovatelů zastoupených v čítankách, 1906, s. 12n.; L. Quis, Kniha vzpomínek, 1902, s. 202n.; K 70. tinám: –o., in: Topičův Sborník 6, 1918–19, sv. 6, s. 281n., 7. 3. 1919; K 80. tinám: in: Prághi Magyar Hírlap 7, 1928, 8. 12. 1928; nekrology: nč. (=A. Nečásek), in: Venkov 21, 1926, č. 125, s. 5, 27. 5. 1926; E. Fiala, in: Otavan 10 (45), 1926, č. 3–5, s. 63n., 16. 9. 1926; in: Prághi Magyar Hírlap 5, 1926, 26. 5. 1926; A szomszéd népekkel való kapcsolataink köréből, Budapešť 1962, s. 265n.; M. Knappová, Dva popularizátoři maďarské literatury a Bibliografie maďarské literatury přeložené do češtiny F. Brábekem a G. N. Mayerhofferem, in: Dějiny a národy, 1965, s. 163n.; M. Husová, Recepce maďarské literatury v Čechách 1890–1918, kand. dis. práce, 1985, passim; táž, F. B., in: Amicus 2, 1997, s. 15n.; D. Rudá, Vrchlického překlady z maďarštiny, in sborník: Jaroslav Vrchlický a Josef Holeček (ed. O. Macura – J. Riedlbauchová), 2004, s. 74n.

P: LA PNP, Praha; F. Bařha – L. Šolcová, F. B., 2002, edice inv. č. 28; Biografický archiv ÚČL, Praha; osobní archiv autorky hesla.

MARCELLA HUSOVÁ

BRABENEC, Jaroslav, * 30. 3. 1903 Praha, † 1. 3. 1978 Úpice u Trutnova, chemik, malakolog

Po maturitě na Střední průmyslové škole chemické v Praze (1921) začal pracovat ve Výzkumné a zkušební stanici pro obchod a průmysl. Odtud odešel do Kovové hutě, později do Akciové společnosti pro výrobu cementu v Olomouci, potom do podniku Laboratorní potřeby a chemikálie. 1941 nastoupil do Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Rybitví u Pardubic, kde pracoval až do odchodu na odpočinek (1963). Tam se ve farmaceutickém oddělení zabýval hlavně výzkumem, izolací a čištěním alkaloidů, které se nacházejí v přírodě vázané především na organické kyseliny. Vedle své původní profese chemika se zaměřil ještě na odvětví zoologie pojednávající o měkkýších, tzv. malakologii. Postupně se stal mezinárodně uznávaným znalcem československé i střeoevropské malakofauny. Jeho sbírka měkkýšů, žahavců a houbovců je součástí malakologického subreferátu zoologického oddělení NM – Přírodovědeckého muzea v Praze. 1950–79 uveřejnil 29 prací o československé malakofauně a popsal čtyři nové subspecie větinatek, z toho dva druhy s V. Hudcem. Zjistil, že se v České republice vyskytuje třináct druhů hrachovek, nejmenší z hrachovek, vzácnou *Pisidium moitessierianum* (hrachovku nepatrnou), jejíž velikost se pohybuje od 1,5 do 2,3 mm, pak určil v recentní početné populaci v jediné lokalitě v Haldě u Pardubic. B. práce měly velkou odezvu i v zahraničí. 1973 po něm německý malakolog H. Nord-sieck, který se zabýval čeledí *Clausillidae* (závornatky), pojmenoval nový rod *Brabenecia* a 1977 nový druh *Macedonica brabeneci*. B. jméno nese ještě jedna subspecie – *Pagodulina subdola brabeneci*, nová rasa plže, již po něm 1971 nazval V. Hudec. B. se zabýval také fotografováním, např. jeho obrazové tabulky doplnily dílo Vojena Ložka *Klíč československých měkkýšů* (1956). Fotoarchiv s 4 000 negativy a kartotéku, kde jsou pod jménem druhu uvedeny lokality nálezů (asi 12 000–15 000 míst), daroval B. Národnímu muzeu v Praze.

D: soupis prací J. B. do 1963 in: Časopis Slezského muzea 12, 1963, s. 100; Příroda Orlických hor a Podorlicka (spolu se Z. Ročkem), 1977; Měkkýši Babiččina údolí, in: Práce a studie, oddíl příroda, Pardubice 4, 1972, s. 73n.; Výzkum měkkýšů Krkonošského národního parku, 1. část: Historie a zhodnocení dosavadního výzkumu měkkýšů Krkonoš, in: Opera corcontica 4, 1967, s. 101n.; 2. část: Cichlidina corcontica sp. n. – nový plž z čeledi Clausillidae, in: tamtéž 4, 1967, s. 111n.; 3. část: Měkkýši fauna Rýchor, in: tamtéž 6, 1969, s. 77n.

L: V. Ložek – S. Mácha, J. B. sedmdesátníkem, in: Časopis Slezského muzea 12, 1973, s. 96; V. Ložek, Odešel J. B., in: Živa 4, 1978, s. 140; J. Němec, Vzpomínka na malakologa J. B., in: Voluta 20, 2000, s. 14n.

P: NM–Přírodovědecké muzeum, Praha. Sběrka, kartotéka a fotoarchiv J. B. Jiřina Masnerová

BRABENEC, Jiří, * 25. 5. 1911 Nymburk, † 19. 6. 1983 Praha, novinář, prozaik

Jeho otcem byl akademický malíř Antonín B. (1881–1951) pracující ve službách státních drah, jeho matka Růžena B. (1884–1951) se do dějin české literatury zapsala jako autorka lidových povídek z Vysočiny. B. vystudoval průmyslovou školu strojnickou v Kladně (1931) a 1931–32 navštěvoval přednášky oddělení žurnalistiky Svobodné školy politických nauk v Praze. Vystřídal celou řadu zaměstnání. Pracoval mj. jako strojní zámečník, dělník v cukrovaru, námořník nebo zkušební jezdec v Jawě. 1930–38 působil postupně jako redaktor v *Modrém pondělníku* v Ústí nad Labem, *Severočeském listě* v Mostě a v týdeníku *Český sever* v Teplicích. 1938–40 psal pro *Národní politiku*, 1940–45 pracoval jako technický redaktor v časopise *Ozvěny domova i světa*. 1945–51 působil v *Mladé frontě*, následujících dvacet let strávil v redakci *Lidové demokracie*. 1971 odešel do důchodu, přesto ještě externě spolupracoval s časopisem *Československý architekt*.

Beletrii se začal věnovat teprve ve 40. letech. Nejprve psal humoristické romány, později přešel na historickou prózu. Inspiroval se zpravidla životními osudy skutečných historických osobností. Například román *Řeka osudu* pojednává o slavném kronikáři Václavu Hájkovi z Libočan. Jeho doménou se však nakonec staly humoristicky nebo psychologicky laděné detektivní příběhy a vědecko-fantastické romány s detektivní zápletkou. Jako novinář psal B. pod pseudonymy a šiframi Eric Kraft, J. Bene, Jiří Zdeněk, bene, bnc, br, bra, en, J. B., jbr. V závěru života bydlel v Praze-Krči (Budějovická 58).

B. byl rovněž vášnivým motocyklistou. 1961 na tomto jednolistovém stroji podnikl cestu do Přední Asie a jako první na něm překonal Sinajskou poušť.

D: romány: Syn bratra poslance, 1943; Tisíc a jedno procento, 1945; Snadný případ, 1948; Řeka osudu, 1957; Ochránce městských bran, 1959; Tajemství černé rokle, 1960; Dobrodružství v Eridanu, 1961; Zločin v duhovém zálivu, 1966; Svědek ze Sinaje, 1967; Stopa vede do Benátek, 1968; Záhada purpurového leknínu, 1969; Pozlacené mříže (společně se Z. Veselým), 1969; Ještě jednu sklenku, pane?, 1971; Příliš mnoho dvojníků (společně se Z. Veselým, 1972; drobné prózy: Po stopách starých pověstí českých, 1959; Ohnivou pouští na Sinaj, 1964.

L: LČL 1, s. 288; Kdo byl kdo v Československu 1, 1969, s. 97; Generace 45 (Pamětníci Mladé fronty 1945–1950), ed. J. Hořec – M. Šigl, s. 245.

ROMAN VONDRA

BRABENEC, Rudolf, * 21. 1. 1908 Rokycany, † 20. 7. 1994
Úvaly u Prahy, metalurg, slévárenský technik

Pocházel z rodiny slévače. 1927 absolvoval strojní průmyslovku v Plzni. Do 1932 pracoval v konstrukci slévárenského zařízení, formovacích rámců, kovových modelů a kokilových zařízení v plzeňských Škodových závodech, poté několik let ve slévárně firmy Kozák a Skála v Klabavě u Rokycan. 1936 se vrátil do Škodových závodů jako kontrolor hutní výroby a vedoucí tavnírně ve slévárně lehkých kovů. 1937 se stal zastupcem přednosty slévárny elektrooceli. Od února do října 1944 byl s dalšími pracovníky vězněn gestapem. Po válce byl jmenován členem komise pro osidlování pohraničních území na Plzeňsku, pak národním správcem firmy W. Langhammer na výrobu celuloidového zboží ve Skalné u Chebu, později se stal vedoucím této firmy až do její likvidace v červnu 1950. Pak přešel na ředitelství Československých závodů přesného strojírenství v Praze, 1951 na ministerstvo těžkého strojírenství, kde byl 1953 jmenován hlavním metalurgem. V té době potřeboval mohutně se rozvíjející strojírenský průmysl velké množství a vysokou jakost odlitků, to vyžadovalo zvýšení technické úrovně sléváren i výstavbu sléváren nových. Jako poradní orgán byly založeny technické sbory sléváren šedé litiny, temperované litiny, oceli i neželezných kovů, které zprostředkovaly vzájemnou výměnu výrobních poznatků a zkušeností. B. mnoho let jejich činnost významně ovlivňoval jako předseda. Československé slévárenství dosáhlo značného pokroku a uznání v mezinárodním měřítku. 1958 nastoupil B. jako hlavní inženýr do Kovoprojektu Praha, kde se připravoval k výstavbě metalurgického kombinátu v indickém Ráňčí. Prosadil, aby se plzeňské Škodovy závody staly při realizaci projektu dodavatelem výrobního zařízení i školicího personálu. 1959–62 pracoval v Indii na výstavbě kombinátu. Poslední roky před odchodem na odpočinek (1970) působil v kladenských ocelárnách (SONP).

V roce 1953 se zasloužil o založení časopisu *Slévárenství*, do 1960 byl předsedou redakční rady a publikoval v něm řadu svých studií. Od meziválečných let byl aktivním členem Československého odborného spolku slévárenského. Po jeho násilné likvidaci 1951 se spolu s prof. F. Pískem podílel na založení Vědecké technické společnosti pro hutnictví a slévárenství a 1955–60 působil jako náměstek předsedy jejího ústředního výboru. Na její půdě později vznikla samostatná Slévárenská společnost. Za svou práci získal během života několik vyznamenání a ocenění. Po odchodu na odpočinek se věnoval zvonařství a zpracoval soupis zvonů v Čechách.

D: Příprava výroby ve slévárnách (s V. Kouteckým), 1954; Výrobní postupy

odlitků (s kol.), 1956; Formovací rámy (s Š. Prokopem), 1956; Technická kontrola výroby ve slévárnách (s F. Veselým), 1958; Příručka pro slévače (s kol.), 1959; články: České zvonařství, in: Z dějin hutnictví, 1982; Zvonařské hutě v Čechách, in: tamtéž, 1985; Nejstarší zvony v Čechách, in: tamtéž, 1987.

L: J. Hučka, R. B. – zakladatel ministerské metalurgie, in: Škodovák 1998, č. 12–13; týž, R. B. – zakladatel metalurgie na ministerstvu, in: Sborník Muzea Dr. B. Horáka v Rokycanech, 2000, č. 12, s. 13n.

P: p. a. Škoda Plzeň.

JAN HUČKA

BRÁBNÍK, Luděk, * 6. 9. 1926 Praha, † 30. 9. 1989 *Mníšek pod Brdy, sportovní novinář, trenér*

Vystudoval Institut tělesné výchovy a sportu v Praze (1952 až 1957, specializace lední hokej) a 1957–59 pracoval jako referent pro tento sport na městském výboru ČSTV v Praze. Na počátku 60. let trénoval hokejisty pražské Slávie a 1968 až 1972 vedl norské reprezentační hokejové mužstvo. Od 1959 působil také jako sportovní reportér, nejprve v Československém rozhlasu a od 1964 v Československé televizi. Komentoval průběh hokejových zápasů z řady zimních OH a MS, včetně legendárního vítězství ČSSR – Kanada 1:0 na Kanadském poháru 1976. B. temperamentní projev při utkání se SSSR při vítězném MS 1977 ve Vídni se znelíbil vedení Československé televize a oblíbený reportér musel odejít od mikrofonu i z televize. Deset let pak pracoval jako redaktor sportovního časopisu *Stadion* (1977–87) a na jeho stránkách uveřejnil řadu medailonů hokejových osobností a reportáží z vrcholných sportovních událostí. Samostatně vydal knihy o brankáři Jiřím Holečkovi a hokejových útočnících Jaroslavu Pouzarovi, Vladimíru Růžičkovi a Jiřím Hrdinovi.

D: Fakír, 1984; 3× s hokejovým útočníkem, 1989.

L: R. Běhal, Kdo je kdo v sedmdesátileté historii českého rozhlasu, 1993, s. 43; nekrology in: Československý sport 4. 10. 1989; Gól 13. 10. 1989, č. 41.

MILOSLAV MARTÍNEK

BRACEGIRDLE, Thomas, * 1795 Oxford (Velká Británie), † 27. 11. 1873 Brno, *podnikatel ve strojírenství*

Vyučil se mechanikem v Manchesteru, odkud odešel do Prahy. 1820 se podílel na přeložení strojírny Edwarda Thomase z Liberce do nedalekého Starého Harcova a později na pražské předměstí Karlín. 1835 spolupráci s Thomasem ukončil a 1837 přesídlil do Jablonce nad Nisou, kde založil továrnu na výrobu textilních strojů. Bouřlivý rozvoj textilního průmyslu v Brně ho přiměl výrobu přemístit právě tam. V Malé Křenové ulici (dnes Mlýnská) 1843 založil závod na výrobu strojů pro vlnářský průmysl, pro niž obdržel již 1841 výlučné privilegium. 1844 továrnu podstatně rozšířil a provozoval nadále jako firmu T. Bracegirdle und Sohn. 1845 obdržel ještě privilegium na výrobu pil. 1847 dal vybudovat pudlovací pec a válcovnu s válcovací stolicí a 1848 zahájil výrobu pu-

šek, kterou však musel pro odpor brněnských puškařů záhy zastavit. Výrobní sortiment firmy tvořily stroje a zařízení pro textilní průmysl, parní stroje a kotle, jeřáby, vodní kola a hasičské stříkačky.

B. byl rovněž zlepšovatelem. Vynalezl např. nový způsob zpracování bavlněného a vlněného odpadu a 1871 obdržel výlučné privilegium na frotýrovací stroj pro předpřádání. B. aktivity téměř ukončila smrt jediného syna Jamese (1862). Firma fúzovala 1872 se strojírnou Heinricha Alexandra Luze. Vznikla tak významná akciová společnost První brněnská strojírna. Na její činnosti se však B. s ohledem na svůj věk již nepodílel.

L: GIÖ 3, s. 40; B. Steiner, První brněnská strojírna. Dějiny strojírn, 1958, s. 33n.; BL 1, s. 130 (kde další literatura); Mýška, s. 55n.

ALEŠ ZÁŘICKÝ

BRADA, Jiří, * 8. 3. 1923 Brno, † 22. 12. 1994 Mnichov (Německo), novinář, filozof

Po maturitě na střední škole studoval 1945–48 filozofii, psychologii a historii na Filozofické fakultě MU v Brně a současně se angažoval v demokratických studentských organizacích. Po únorovém převratu 1948 byl z politických důvodů vyloučen ze studia a záhy odešel do exilu do Německa. Vysokoškolské vzdělání dokončil 1965 v Mnichově. Předtím 1949–51 pracoval v Americkém fondu pro československé utečence v Ludwigsburgu a jako funkcionář Národního svazu československých studentů v exilu. Od 1951 byl zaměstnán jako zahraničněpolitický novinář a politolog, zaměřený na problematiku komunistické ideologie a komunistických režimů. 1969–70 vydával exilový časopis *České listy*. 1973 až 1981 působil jako generální tajemník Svobodné společnosti pro rozvoj přátelství s lidem Československa, která spoluorganizovala akce na podporu domácí demokratické opozice, a od 1983 jako tiskový tajemník Sekretariátu československého poradního výboru v západní Evropě.

L: Tomeš 1, s. 130.

GUSTAV NOVOTNÝ

BRADÁČ, Bedřich, * 31. 12. 1908 Hattorf am Harz (Německo), † 22. 9. 1998 Liberec, slévárenský technik, metalurg, výzkumný pracovník

Narodil se v české rodině slévače, který se vystěhoval 1901 za prací do Německa. B. se vyučil slévačem u firmy Eisen- und Hüttenwerk Pleitzner v Herzbergu a krátce tam pracoval. Pak odešel do Braunschweigu, kde absolvoval večerní školu pro mistry. 1936 nastoupil tamtéž jako vedoucí slévárny litiny u firmy Braunschweiger Maschinenbau-Anstalt, která jej doporučila na večerní univerzitu. 1938 byl vyslán

do Řecka, aby tam v městě Volos v nové slévárně zavedl moderní technologie a tavení oceli v konvertorech. 1939 se vrátil do Německa, 1942 se stal vedoucím výroby jedné z největších sléváren ve střední Evropě, v ocelářském koncernu Aktiengesellschaft für Erzbergbau und Eisenhütten, Watenstedt v Salzgitteru.

Po druhé světové válce (1947) uposlechl výzvy československé vlády a vrátil se i se synem do vlasti. Nastoupil jako vedoucí slévárny do závodu Textilstroj (později Atmos a ČKD) Žandov. Propracoval a zavedl nové technologické metody (chemicky tvrzené formovací směsi, technologie odlévání těžkých litinových odlitků do polotrvalých forem). Zmodernizoval slévárnu temperované litiny, strojní formovnu a jadernu, zavedl odlévání klikových hřídelů aj. Za tyto zásluhy dostal 1952 Řád práce. 1953 nastoupil do slévárny Libereckých automobilových závodů (LIAZ), kde zlepšil organizaci práce a kvalitu výroby. Pak byl povolán jako zástupce hlavního metalurga na ministerstvo těžkého strojírenství, aby uplatnil své znalosti a praktické zkušenosti při rychlém řešení provozních problémů řady sléváren (Královopolská strojírna Brno; Šmeralovy závody Brno – výroba lopat Kaplanových turbin; slovenské Prakovce – zprovoznění konvertorové slévárny oceli a výroba odlitků z manganové oceli). Několik let vedl rovněž technický sbor sléváren oceli. Od 1958 byl hlavním metalurgem Sdružení továren na výrobu obráběcích strojů a nástrojů v Praze. Snažil se zajistit spolehlivá a moderní technologická zařízení, odmítal neověřené stroje a prosazoval stroje ze západních zemí, které měly požadované parametry; toto úsilí přes nesporné pracovní úspěchy vedlo 1962 až k B. obvinění a zatčení. Byl nespravedlivě odsouzen a až do konce 1964 uvězněn. Po propuštění nastoupil do závodu ČKD Slévárny v Praze jako pomocný dělník ve slévárně přesných odlitků. 1967 byl plně rehabilitován a nadále působil v oddělení hlavního metalurga, kde jako technolog řešil náročné problémy, zejména výrobu složitého odlitku základního lokomotivního rámu. Do důchodu odešel 1971. I na odpočinku se však jako konzultant věnoval řešení technologických problémů. Vypomáhal také v hliníkárně Závody SNP v Žiaru nad Hronom při zavádění nových technologií a řešení zmetkovitosti. Do 1988 spolupracoval s Výzkumným ústavem ČKD Praha s Českým vysokým učením technickým v Praze. Účastnil se i činnosti ve Vědecké technické společnosti pro hutnictví a slévárenství, k jejímž zakládajícím členům 1955 patřil. Působil rovněž ve Slévárenské společnosti. Organizoval slévárenské soutěže a věnoval se také práci s mládeží. 1956–61 byl členem redakční rady časopisu *Slévárenství*. Získal několik uznání a vyznamenání, mj. nejvyšší ocenění Slévárenské společnosti, plaketu prof. F. Píška. Stal se i čestným členem německé slévárenské společnosti.

D: Výroba oceli na odlitky v malých konvertorech, in: *Slévárenství*, 1955, č. 2, s. 42n. (s K. Večeřou); Stárnutí odlitků vibrací, in: *tamtéž*, 1957, č. 7,

s. 211n.; Bublinatost a bodlinatost ocelových odlitků, in: tamtéž, 1958, č. 4, s. 115n.; Strojní výroba jader ve slévárnách, in: tamtéž, 1955, č. 1, s. 6n.; Mechanizace a automatizace výroby jader, in: tamtéž, 1959, č. 7, s. 253n. (s V. Prachařem); Zvyšování produktivity práce při výrobě jader, in: tamtéž, 1961, č. 10, s. 373n.

L: -vd, Šedesátka B. B., in: Slévárnictví, 1968, č. 12, s. 509; -po, 80 let Ing. B. B., in: tamtéž, 1989, č. 5, s. 218n.; S. Holeček, Ing. B. B. oslavil 85 let, in: tamtéž, 1994, č. 1, s. 57; J. Hučka, Ing. B. B. zemřel, in: tamtéž, 1998, č. 11–12, s. 496.

P: R. Bradáč, Životopis Ing. B. B., rukopis 2004.

JAN HUČKA

BRADÁČ, Bohumír, * 31. 5. 1881 Židovice u Kopidlna, † 20. 10. 1935 Židovice u Kopidlna, politik

Pocházel ze selské rodiny a po absolvování vyšší hospodářské školy spravoval rodinný statek na Jičínsku, kde byla produkce orientována na pěstování cukrové řepy. Vedle toho byl veřejně činný jako starosta v rodné obci a člen okresního zastupitelstva Jičín. Patřil mezi zakládající členy 1902 ustavené Ústřední jednoty českých řepářů a v období před první světovou válkou byl jejím čelným funkcionářem. 1908–10 vedl s tehdejšími vedoucími představiteli agrární strany Antonínem Švehlou boj proti nevýhodným podmínkám dodávek řepy do cukrovarů. 1909 se stal členem výkonného výboru agrární strany a patřil mezi blízké Švehlovy spolupracovníky. V posledních předválečných volbách 1911 byl zvolen poslancem říšské rady ve Vídni, kde působil po obnovení její činnosti až do konce války. Stal se zapisovatelem klubu českých agrárních poslanců a mj. spolu s dalším agrárním poslancem Karlem Viškovským usiloval o vydání zákona, který by umožnil kontrolu kartelů a zásahy proti nim. 1912 byl zvolen za Jičínsko poslancem českého zemského sněmu. Po vzniku Československa se stal členem Revolučního národního shromáždění a předsedou Svazu selských jízď. Jeho hlavní aktivity 1920–35 souvisely především s funkcí poslance agrární strany za mladoboleslavský kraj. V poslanecké sněmovně působil 1920–29 jako předseda rozpočtového výboru a zasloužil se o to, že v průběhu dvacátých let byly postupně odbourány neproduktivní státní výdaje a rozpočet Československé republiky se tak stal v jejich druhé polovině vyrovnaným. 1926–29 byl předsedou politické osmy stran vládní koalice a z titulu této funkce i členem předsednictva výkonného výboru agrární strany. V prosinci 1929 byl jmenován ministrem zemědělství a krátce poté, v lednu 1930, vystoupil s návrhem opatření ve prospěch krizí postiženého zemědělství, který zahrnoval zvýšení agrárních cel, povinné mletí domácí pšenice, devizová omezení na dovoz obilí, odklad exekucí zadlužených zemědělců, zvýhodněné úvěrové podmínky pro zemědělce a obilní monopol. Tato opatření byla potom v první polovině třicátých let postupně realizována. V říjnu 1932 se stal ministrem národní obrany a v této funkci působil do 3. 6. 1935. Inicioval a také prosadil řadu opatření k posílení obranyschopnosti republiky, mj.

zřízení Nejvyšší rady obrany státu, prodloužení prezenční služby na 24 měsíců, výstavbu letišť a vojenských objektů. V červnu 1935 byl zvolen předsedou poslanecké sněmovny, ale nedlouho poté zemřel na leukemii. B. patřil ke generaci agrárních vůdců selského původu, která za Švehlova vedení učinila z agrární strany nejdůležitější složku politické struktury meziválečného Československa. Ve straně náležel spolu s A. Švehlou k politickému středu a po Švehlově odchodu z politického života podporoval prohradní skupinu premiéra F. Udržala. Politickou činnost spojoval s hospodářskými aktivitami. Během pozemkové reformy prosazoval združšťování lihovarů a porolnicování cukrovarů. Zasedal ve vedení rolnických cukrovarů v Rožďalovicích, Sadské a Ovčárech a předsedal správní radě Rolnické vzájemné pojišťovny. Byl typem pragmatického politika, který dokázal sladit stavovské agrární zájmy s národohospodářskými hledisky a zájmy československého státu.

L: OSND 1/2, s. 705; J. Kolářík, Slovník politický a hospodářský, 1937, s. 159; Národní shromáždění v druhém desetiletí 1928–1938, 1938, s. 186n.; Kolář Elity, s. 24n.; Tomeš 1, s. 130.

VLASTISLAV LACINA

BRADÁČ, Karel, * 4. 2. 1918 Sedlice u Blatné, † 15. 6. 1973 Praha, novinář a spisovatel

Spolu s rodiči se B. ve 20. letech přestěhoval do Prahy. Zde 1933 absolvoval měšťanskou školu, poté se vyučil v knihkupectví A. Neuberta. 1934–39 pracoval v nakladatelství Pavla Prokopa Levá fronta, které se později přeměnilo v nakladatelství Lidová kultura. Současně si doplňoval vzdělání na knihkupecké škole. Ve 2. polovině 30. let začal pracovat jako novinář, zejména v časopisech *Hej-rup* a *Mladá kultura*. Působil rovněž ve Svazu mladých (1936). Za války se jako člen ilegální KSČ aktivně zapojil do domácího odboje proti nacistům. V srpnu 1940 byl zatčen spolu se svými spolupracovníky ze skupiny Svoboda, následující 3 roky prožil ve vězení. Po propuštění nastoupil jako pomocný dělník ve Strakonici. Po osvobození byl 1945–47 redaktorem v nakladatelství Svoboda, 1947–49 působil jako redaktor kulturní rubriky *Rudého práva*. Od 1949 nalezl uplatnění v nakladatelství Práce, redigoval edici *Románové novinky* a knižnici *Dikobraz*. 1951 přešel do časopisu *Dikobraz*, kde setrval až do 1969. Od 1970 až do své smrti vedl redakci humoru a satiry Československého rozhlasu. Vedle novinových článků a příspěvků do sborníků vydal také několik knih satirických veršů (*Mumraj živých nebožtíků*, *Důtky z pytle ven*, *Dikobrazím ostnem* a *Pétovo dobrodružství mezi černoušky*). Patřil k oficiálním novinářům a spisovatelům poplatným režimu, 1961 obdržel státní vyznamenání Za vynikající práci.

D: Poezie za mřížemi, 1946; Pétovo dobrodružství mezi černoušky, 1950; Mumraj živých nebožtíků, 1950; Důtky z pytle ven, 1952; *Dikobraz* se smě-

je, 1953 (uspořádal výbor); Dikobrazím ostnem, 1954; Průvan stoletím, 1956; Na dobré hodince, 1957; Západní větry, 1960; Smích i pláč i karabáč, 1962; Ženy u slova, 1962; Meze nezorané, 1962.

L: Knapík, s. 57; MČE 1, s. 541; SČL, s. 39; Kdo je kdo v Československu 1, 1969, s. 97; Kalendárium jihočeských osobností a událostí 78, s. 14; J. Maur, Seznam spisovatelů plzeňského kraje, 1959, s. 3; nekrolog: -jv-, Za K. B., in: Tvorba 20. 6. 1973; P. Janáček, Literární brak. Operace vyloučení, operace nahrazení 1938–1951, 2004.

ROMAN VONDRA

BRADÁČ, Ludvík, * 25. 1. 1885 Orahovice (Chorvatsko), † 14. 11. 1947 Praha, knihař, odborný publicista, pedagog

Byl synem koláře usazeného ve Slovinsku. Knihařskému řemeslu se učil v Praze od 1899 u staroměstského mistra J. Nepelného. Zdokonalit získané znalosti odešel 1904 do ciziny, nejprve do Düsseldorfu do knihařské školy P. Adama a později do Paříže, kde pracoval v několika dílnách. Tím splnil podmínky předlitavského živnostenského řádu k založení vlastního podniku. 1908 se vrátil do Prahy a otevřel si na Vinohradech knihařskou dílnu. Poučen zahraničními zkušenostmi usiloval o řemeslně dokonalé provedení knihy. Spolupracoval s předními knižními výtvarníky (např. V. H. Brunnerem, J. Bendou, F. Koblihou, F. Kyselou). Rozsáhlá byla i jeho editorská činnost, v jejímž rámci vydával jak běžné knihy, tak i bibliofilské tisky, ve kterých nejlépe uplatnil své odborné školení. Do řady jeho mimořádně ceněných tisků patřily mj. Čelakovského *Ohlasy písní ruských a českých* (s frontispisem V. H. Brunnera), *Kniha Rut* (s dřevorytovými iniciálami J. Mánesa) nebo *Lyrika* K. Sabiny (se studií M. Martena a výtvarně zpracovaná Z. Braunerovou). B. přispíval také do odborného tisku. Od 1911 psal pravidelně do časopisu *Knihař*, 1916–19 a 1922–27 ho rovněž redigoval. B. články vycházely také v *Ročence českých knihařů*, v časopisu *Archiv für Buchbinderei*, v *Typografii* aj. Zajímala ho ovšem knižní kultura v celé šíři, což dokládá svými příspěvky do nepravdělně vycházejících časopisů *Knihomil* (1917–19) a *Knihomol* (1921–27). B. se také jako přední znalec podílel na zpracování hesla o knihařství pro *Ottův slovník naučný nové doby* a vydal několik samostatných odborných publikací věnovaných tomuto tématu (*Knihařství* 1912, *Knihařská technologie* 1941). Plánoval napsat rozsáhlou učebnici knihařství, ze které dokončil jen díl *Mramorování* (1927).

Náročné ediční projekty (zejména *Rukověť sběratelova* J. M. Augusty) přivedly B. do značných finančních těžkostí, pro které se musel po 1927 samostatné nakladatelské činnosti vzdát. Pokoušel se ji sice 1935 obnovit, ale jeho nová knižnice *Koloběh* se dlouhodobě neprosadila. B. se postupně stále více věnoval pedagogické práci. Působil jako profesor Státního grafického ústavu v Praze, kde předával své poznatky mladší generaci domácích knihařů a knižních výtvarníků. Stále si u něho ovšem objednávali soukromníci i přední nakladatelské domy (např. Nakladatelství František Borový) reprezentativní knižní vazby. Odbornými publikacemi,

pedagogickou činností i vlastní knižní tvorbou ovlivnil B. dlouhodobě českou knižní kulturu.

D: Úprava vazeb knižních, 1911 (OSND uvedl chybný název a rok vydání 1913), 2. vyd. 1923; Knihařství, 1912; Sešit knihařových poznámek, 1923; Mramorování, 1927; Bibliofilské knihy 1909–1929, 1929; Knižní vazba v proměně věků, 1930; Ročenka L. B., 1916, 1917, 1919, 1923, 1936.

L: Katalog výstavy vazeb a edicí L. B., 1919; J. Krecar, Obnovitel českého knihařství, in: *Knihomol* 5, 1924/25, s. 47n.; Gd (J. Gotthard), L. B. padesátníkem, in: *Československý knihkupec*, 1935, s. 40; F. Jašek, Průkopník řemesla knihařského L. B. mrtví, in: *Knihař*, 1947, s. 178; F. K. (F. Kobliha), *Knihař* L. B., in: *Marginálie* 20, 1947/48, s. 161; J. Firt, *Knihy a osudy*, 1991, 2. vyd., s. 166; M. Bohatcová a kol., *Česká kniha v proměnách staletí*, 1990, s. 429; OSND 1/2, s. 705; LČL 2/2, s. 1264n.

P: pozůstalost v LA PNP, Praha.

PAVLA VOŠAHLÍKOVÁ

BRADÁČ, Otakar, * 10. 11. 1874 Paceřice u Turnova, † 11. 1. 1924 Rožnov (nyní část Českých Budějovic), hudební skladatel a pedagog

Pocházel z rodiny učitele. Také jeho sourozenci Jaroslav a Ladislav se věnovali hudbě. 1892–94 absolvoval studium varhan na pražské konzervatoři, 1901–04 měl hudební školu v Litovli, poté provozoval vlastní hudební školy v Plzni (1904–15) a v Rožnově u Českých Budějovic (do 1924). Stal se sbormistrem budějovického Hlaholu. Vedle drobných instrumentálních skladeb a písní napsal sbory s orchestrem (mj. *Na Golgotě*, text J. S. Machar, Česká filharmonie 1904) a řadu orchestrálních skladeb, provedených v Litovli, Olomouci nebo Plzni (*Hrad Bouzov*, 1903, cyklus symfonických básní *Víra, naděje a láska*, 1910, *V ráji slovanských Luhačovic*, 1910, *Můj sen o mrtvých*, 1912, ad.). Uvedeny byly i jeho dvě opery. Jednoaktovku *Obžínky* (1896, text Břetislav Jedlička-Brodský) nastudovaly ochotnické spolky v Roudnici nad Labem, Terezíně a Turnově (1898), profesionální divadlo v Plzni (1905). Opera *Kostnice sedlecká* (podle předlohy F. A. Šuberta, na libreto J. Havlíka, oceněna v soutěži Národního divadla 1898) byla provedena 1905 v Brně a v Plzni. I svým pedagogickým působením patřil B. k hudebníkům přesahujícím regionální význam.

Bratr **Jaroslav B.** (* 17. 7. 1876 Paceřice, † 29. 5. 1938 Přeštice u Klatov), byl učitelem a sběratelem lidových písní, vystudoval učitelský ústav v Jičíně 1892–96, hudbu soukromě u Vítězslava Nováka (1896–98) a Zdeňka Fibicha. Od 1896 působil na národních školách a jako pěvecký pedagog na reálce v Plzni (1904–10). Sbíral lidové písně ze západních Čech (pořídil asi 8 000 záznamů). Kompozici se věnoval převážně před první světovou válkou. Vydal díla klavírní, instruktivní skladby pro housle, sbory, menší orchestrální skladby ad. Úspěch měly jeho úpravy starých českých polek pro housle a klavír.

I další bratr **Ladislav B.** (* 8. 12. 1870 Paceřice, † 4. 10. 1897 Vlastibořice u Turnova), studoval hudbu údajně na pražské

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.